

บทคัดย่อ

ในระยะแรกประเทศไทยมิได้กำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องสังกัดพรรคการเมืองและเมื่อได้รับเลือกตั้งแล้วก็ไม่มียกเว้นให้ต้องสังกัดพรรคการเมือง จนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในปี พ.ศ. 2512 มีผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งแบบไม่สังกัดพรรคเป็นจำนวนมากได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และรวมตัวกันจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้น โดยใช้ชื่อว่า “พรรคอิสระ” ซึ่งสมาชิกพรรคไม่ได้มีอุดมการณ์ทางการเมืองร่วมกัน แต่เป็นการรวมตัวกันเพื่อต่อรองผลประโยชน์ทางการเมืองเป็นหลัก การต่อรองผลประโยชน์ทางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอิสระเหล่านี้ส่งผลให้เกิดความวุ่นวายทางการเมือง ทำให้รัฐบาลขาดเสถียรภาพเนื่องจากไม่สามารถควบคุมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ จนในที่สุดรัฐบาลซึ่งนำโดยจอมพลถนอม กิตติขจรก็ได้ทำการปฏิวัติรัฐประหารตัวเอง

ในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2517 ผู้ร่างรัฐธรรมนูญจึงนำบทเรียนจากเหตุการณ์ทางการเมืองช่วงปี พ.ศ. 2512 มาสร้างข้อกำหนดให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องสังกัดพรรคการเมือง และกำหนดให้การลาออกจากหรือการถูกขับออกจากพรรคการเมืองเป็นเหตุให้ขาดคุณสมบัติของการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันการต่อรองผลประโยชน์ของสมาชิกผู้แทนราษฎร (การขายตัวของ ส.ส.) อันจะทำให้รัฐบาลมีเสถียรภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517 ยังเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่ทำให้อำนาจพรรคการเมืองในการขับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรออกจากพรรคอันส่งผลให้พ้นจากสมาชิกภาพสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งนับแต่นั้นเป็นต้นมาหลักการเหล่านี้ก็ปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญทุกฉบับ

ต่อมาในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 นอกจากจะกำหนดให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องสังกัดพรรคการเมืองแล้ว ยังกำหนดเพิ่มเติมให้ผู้สมัครต้องสังกัดพรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่งแต่เพียงพรรคเดียวเป็นเวลาอย่างน้อย 90 วันอีกด้วย ซึ่งเจตนารมณ์ของผู้ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ประสงค์ให้การย้ายพรรคของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรลดลง และพรรคการเมืองมีความเข้มแข็ง อันจะทำให้รัฐบาลมีเสถียรภาพสามารถบริหารราชการได้อย่างราบรื่น ซึ่งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ก็มีการกำหนดระยะเวลาในการสังกัดพรรคของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเช่นเดียวกัน แต่มีการลดระยะเวลาในการสังกัดพรรคกรณียุบสภาเหลือเพียง 30 วัน ซึ่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้ชี้ให้เห็นว่าการบังคับให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัดพรรคไม่สามารถลดจำนวนการย้ายพรรคของ

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ แต่ในทางกลับกันการย้ายพรรคของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในช่วงที่มีการบังคับใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 กลับเพิ่มมากขึ้น โดยอาศัยการย้ายพรรคโดยการยุบรวมพรรคการเมือง ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการบังคับให้ต้องสังกัดพรรคการเมืองไม่สามารถป้องกันการย้ายพรรคและการขายตัวของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ ยิ่งไปกว่านั้นผลที่เกิดขึ้นจากการบังคับให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องสังกัดพรรคการเมืองทำให้สถานการณ์ทางการเมืองเลวร้ายลงไปอีก กล่าวคือ ประเทศไทยใช้การปกครองในระบบรัฐสภาซึ่งเสี่ยงข้างมากในสภาผู้แทน ราษฎรและรัฐบาล (คณะรัฐมนตรี) ต่างมาจากพรรคการเมืองเสี่ยงข้างมากเหมือนกัน ทำให้กลไกการแบ่งแยกอำนาจและกลไกการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจไม่สมบูรณ์ การบังคับให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องสังกัดพรรคการเมืองยิ่งเป็นการตอกย้ำจุดอ่อนของระบบรัฐสภาเข้าไปอีก เพราะการบังคับสังกัดพรรคส่งผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขาดความเป็นอิสระไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้แทนปวงชนชาวไทยได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากต้องปฏิบัติตามมติของพรรคการเมือง พรรคการเมืองจึงเข้าครอบงำสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สิ่งทีเลวร้ายยิ่งไปกว่านั้น คือ พรรคการเมืองของไทยมีนายทุนเป็นเจ้าของ ซึ่งเมื่อนายทุนผู้นั้นได้รับเลือกตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีก็จะสามารถควบคุมคณะรัฐมนตรี และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสี่ยงข้างมากในสภาได้ โดยสามารถสั่งการให้กลุ่มบุคคลดังกล่าวปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์ของตนเองและพวกพ้องได้ อันนำไปสู่ "ระบบเผด็จการรัฐสภาโดยพรรคการเมือง (นายทุน)"

ดังนั้น ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงเสนอให้ยกเลิกการบังคับให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องสังกัดพรรคการเมือง รวมถึงยกเลิกการกำหนดให้สมาชิกภาพสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องสิ้นสุดลงเพราะการลาออกหรือถูกขับออกจากพรรคการเมืองด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ผู้แทนปวงชน